

26.10.2022

Правове регулювання

Урок № 37-38

Тема: Юридична відповіальність за правопорушення в сфері підприємництва
Хід уроку

Опрацюйте конспект уроку

Правопорушення – це суспільно небезпечне або суспільно шкідливе протиправне винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, за яке передбачена юридична відповіальність згідно з чинним законодавством.

Юридична відповіальність у сфері підприємництва – це такий політико-правовий стан, що виникає в результаті вчиненого правопорушення суб'єктом підприємницької діяльності та передбачений юридичною нормою, коли компетентний орган, посадова особа або громадянин на основі закону або в спеціальній формі вимагає від правопорушника звіт у скончному діянні, покладає на нього певну міру позбавлень, а суб'єкт господарювання зазнає несприятливих наслідків за порушення юридичної норми.

Юридична відповіальність ґрунтуються на таких принципах:

1. Законності – передбачає, що відповіальність осіб може бути за діяння, передбачені законом, і тільки в його межах.

2. Обґрунтованості – відповіальність може настати тільки у разі реального здійснення конкретною особою правопорушення.

3. Справедливості – відповідність застосуваних заходів відповіальності.

4. Доцільності – полягає у відповідності обраного засобу впливу на правопорушника меті юридичної відповіальності.

5. Своєчасності – притягнення правопорушника до відповіальності протягом строку давності, тобто періоду часу, не занадто віддаленого від факту скончного правопорушення.

6. Невідворотності – неминучість настання передбачених правом санкцій відносно особи, яка вчинила правопорушення.

Важливо зазначити, що інститут відповіальності виконує значну роль у підприємницькій діяльності. За правопорушення, вчинені суб'єктами підприємницької діяльності застосовується господарсько-правова, адміністративна та кримінальна відповіальність

Господарсько-правова відповіальність за правопорушення у сфері підприємництва полягає у своєрідній реакції держави на правопорушення, що вчинені учасниками господарських відносин за порушення договірних та/або позадоговірних зобов'язань, і за яке законом чи договором передбачено застосування санкцій у встановленому порядку за відповідною процедурою.

Господарсько-правова відповіальність ґрунтуються на принципах, згідно з якими:

– потерпіла сторона має право на відшкодування збитків незалежно від того, чи є застереження про це в договорі; передбачена законом відповіальність виробника (продавця) за недоброкісність продукції застосовується також незалежно від того, чи є застереження про це в договорі;

– сплата штрафних санкцій за порушення зобов'язання, а також відшкодування збитків не звільняють правопорушника без згоди другої сторони від виконання прийнятих зобов'язань у натурі;

– у господарському договорі неприпустимі застереження щодо виключення або обмеження відповіальності виробника (продавця) продукції.

Господарсько-правову відповіальність можна класифікувати на види за різними критеріями. Залежно від підстав виникнення прав та обов'язків:

1. Договірна;
2. позадоговірна.

Договірна відповіальність – це відповіальність за порушення існуючого між сторонами договірного зобов'язання, що становить додатковий до основного, вже існуючого, юридичний обов'язок. Цей новий обов'язок приєднується до невиконаного, водночас, як правило, не змінюючи останнього. Так, згідно з ч. 1 ст. 622 ЦК України боржник, який сплатив неустойку і відшкодував збитки, завдані порушенням зобов'язання, не звільняється від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, якщо інше не встановлене договором або законом.

Позадоговірна (недоговірна) відповіальність – це відповіальність за порушення законодавства про дозвільну систему щодо господарської діяльності, майнових і немайнових обов'язків, що виникають не з господарського договору, а з інших підстав (юридичних фактів).

Також з публічних зобов'язань внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом підприємництва.

Залежно від розміру відповідальності правопорушника відповідальність є:

- повна,
- обмежена,
- кратна (підвищена).

Залежно від засобу відшкодування, вона є:

- майнова,
- організаційно-господарська,
- грошова.

За змістом господарсько-правова відповідальність зазвичай є матеріальною і застосовується у формі певної системи майнових (економічних) санкцій, передбачених або дозволених нормами господарського законодавства. У такому разі суб'єкти підприємницької діяльності несуть лише матеріальні витрати як відповідальність (примусові виплати, неодержання належних сум, зменшення майна внаслідок відшкодування збитків тощо).

Господарське законодавство закріплює принцип повної майнової відповідальності суб'єктів господарювання аж до оголошення банкрутом (ч. 4 ст. 205 ГК України). Відтак найвищою санкцією згідно з законодавством можна вважати процесуальне (судове) оголошення суб'єкта-боржника банкрутом.

Правовими засобами господарсько-правової відповідальності (тобто формою реалізації відповідальності і водночас мірою відповідальності) є штрафні санкції, відшкодування збитків, оперативно-господарські санкції та адміністративногосподарські санкції, що застосовуються до суб'єктів підприємництва.

Відповідно до ч. 2 ст. 217 ГК України у сфері господарювання застосовуються три види господарських санкцій:

- відшкодування збитків;
- штрафні санкції;
- оперативно-господарські санкції.

Залежно від видів господарських правопорушень у сфері підприємницької діяльності застосовуються такі види господарських санкцій:

- відшкодування збитків;
- штрафні санкції;
- оперативно-господарські;
- адміністративно-господарські.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до своїх повноважень та у порядку, встановленому законом, можуть застосовувати до суб'єктів господарювання такі адміністративно-господарські санкції:

- вилучення прибутку (доходу);
- адміністративно-господарський штраф;
- стягнення зборів (обов'язкових платежів);
- застосування антидемпінгових заходів;
- припинення експортно-імпортних операцій;
- застосування індивідуального режиму ліцензування на умовах та в порядку, визначених законом;
- зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності;
- анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності;
- обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання;
- ліквідація суб'єкта господарювання;
- інші адміністративно-господарські санкції, передбачені законодавством

Питання для самоперевірки:

1. У чому зміст господарсько-правової відповідальності?
2. Які Ви знаєте юридичні підстави господарсько-правової відповідальності?
3. Назвіть функції господарсько-правової відповідальності?